

Iluliaq

Föreningen Sverige-Grönlands medlemsblad Nr 1/08

Polarbacillen lockar Helen till Uummannaq, sid 4

Ingen fara med Golfströmmen, sid 7

Grönland får självstyre nästa år, sid 12

Självstyret närmar sig

1979 röstade grönländarna fram sitt Hjemmestyre och detta styre har med åren omfattats av fler och fler ansvarsområden.

Idag är det bara utrikesfrågorna, rättsväsendet och försvarspolitikerna som ligger utanför. 1980 deltog jag för första gången på sommarlägret Aasivik, som det året lagts i Qornoq inne i Godthåbsfjorden. Lägret var en samlingspunkt för ungdomar och vuxna som ville återuppliva den grönländska kulturen och betona sitt hemlands egenvärde. Varje dag samlades de politiskt aktiva, vilket i detta fall mest var folk från vänsterpartiet Inuit Ataqatigiit och varav många senare blivit framstående ledare och politiker, i en cirkel på en sluttning ut mot fjorden.

Jag brukade sitta med i cirkeln för att manifesteras min solidaritet men egentligen förstod jag inte mycket av pratet som naturligtvis skedde på grönländska. Men en sak hade jag begripit. Toppfrågan på den politiska agendan var självstyret. Ett slutligt lösgörande från kolonialmakten Danmark. Det skulle dröja ett bra tag.

Nu flyttar Grönland fram sina positioner och uppdaterar Hjemmestyret till självstyret.

2009 på sommarsolståndet som är Grönlands nationaldag ska övergången ske. Arbetet i den förberedande självstyrekommisionen har blivit fördröjt. En knäckfråga i uppgörelsen mellan Danmark och Grönland är hur de framtida oljeinkomsterna och andra råvarutillgångar ska fördelas mellan länderna. Sannolikt blir det så att Danmarks blocktillskott till Grönland minskas i takt med att oljeintäkterna ökar. Just när det gäller oljan ser det lovande ut. Grönland rankas till nittonde plats bland världens länder med oljefyndigheter.

De kommande satsningarna på utvinning av råvaror kommer naturligtvis att innebära en ökning av utländsk arbetskraft. Det finns de som tror att grönländarna riskerar att bli en minoritet i sitt eget land. Med självständighet kommer frågan om Grönland ska orientera sig mot Danmark eller USA. USA vädrar redan morgonluft. Ett militärt samarbetsavtal har gjorts och USA har erbjudit sig att låna pengar till grönländska investeringar. Snart ska ett amerikanskt konsulat etableras. Ska Grönland bli en framtida amerikansk lydstat eller är det bara jag som räds superjätten i väst?

Sylvia Hild

Iluliaq

En tidning från Föreningen Sverige-Grönland. www.sverige Gronland.com

Redaktionen består av:

Ordförande Sylvia Hild, Helgagatan 36, uppg 6, 118 58 Stockholm

Telefon: 08-640 06 14, e-post: sylvia.hild@comhem.se

Sekreterare: Joel Åsblom, tel: 08-740 68 78, e-post: asblom@rocketmail.com

Föreningens kassör är Mats Gullberg, tel: 08-660 91 79, e-post: matsgullberg2003@yahoo.se

Värstingrace i Kangerlussuaq

Foto: Mark Berglund, VECO

I tidningen Polarfronten kan man läsa hur det i augusti i Kangerlussuaq bröt ut ett så kallat jökulhlaup av sällan skådat slag.

38 miljarder liter azurblått vatten bröt igenom en ismur på en kaotisk färd mot vattnet.

Fenomenet kan sägas vara en plötslig och katastrofal flod av uppdammt smältvatten som bryter genom en naturlig morän- eller isdämning. Av och till uppstår sådana här våldsamma lopp längs med inlandsisens kant.

Nu var det vid Kangerlussuaq och som tur var skedde det på natten. Annars hade konsekvenserna kunnat bli katastrofala. Dämningen låg 35 km nordöst om flygplatsen inne vid sidan av ”folkvagnsvägen” som är den yttersta änden av det omfattande vägsystemet kring flygplatsen.

Hit kommer ofta turister på sommaren för att fotografera den vackra azurblå is-sjön och den bakomliggande ismuren.

På bara några timmar försvann den en kvadratkilometer stora och 40 meter djupa sjön och pressade sig i slutet på den våldsamma färden genom de två smala klyftorna under bron vid Kangerlussuaq under öronbedövande dån. Det tog upp till 12 timmar att passera det nålsögat. När det var som häftigast virvlade 1000 kubikmeter vatten i sekunden förbi de gapande åskådarna.

När vattnet försvunnit och landskapet torrlagts kom en fyrehjulig motorcykel i dagen. En italiensk filmgrupp förlorade den genom sjöisen för fyra vintrar sedan. Nu stod den där glänsande ren med startnyckeln klar i låset att hämta för den lycklige ägaren.

Polarbacillen drar Helen till grönländska sjukhus

Helen Sterner, läkare och tillika styrelsemedlem i föreningen, tar varje år några omgångar som springläkare på grönländska sjukhus. Nu senast har hon varit i Uummannaq på nordvästkusten varifrån hon berättar om sina upplevelser att arbeta som läkare.

Genom åren har jag gjort åtskilliga resor till Grönlands alla kuster som arbetande distriktsläkare.

Innan jul förra året reste jag för första gången från mitt nya hem i Norrbottens inland till Uummannaq 55 mil norr om Polcirkeln. Från snölandskap till snölandskap med den skillnaden att i Uummannaqfjorden flöt isbergen i det ännu inte frusna vattnet. Uummannaq är en av de vackrare byar jag bott i med sitt 1300 meter höga hjärtformade berg.

På Grönland är det numera bara ett fåtal av sjukhusen som har fast anställda läkare som stannat på sjukhuset i många år och känner lokalbefolkningen väl. De grönländska läkarna är lätt räknade. Detta gäller också för sjukhuset i Uummannaq.

Att arbeta inom vården på Grönland innebär att man måste anpassa sig till de speciella förhållanden som råder på sjukhusen och som skiljer sig mycket från att arbeta i Sverige. Den grönländska sjukvården är organiserad i ett distriktsjukhus i varje kommun. Sjukhuset har sängavdelning, laboratorium, röntgen och en liten operationsavdelning samt mottagning. Som läkare arbetar man mycket brett och efter sin kompetens. Numera ställs inga krav på att kunna operera, men många läkare kan göra en del

Helen Sterner har jobbat som läkare på Grönland.

ingrepp vilket besparar patienterna resor till huvudsjukhuset – Dronning Ingrid's Hospital – i folkmun kallat ”Sana”.

Telefonrådgivning

Läkaren har tät telefonkontakt med kollegorna på DIH och numera är röntgen digitaliserad vilket underlättar diskussioner kring hantering av frakturer och liknade.

Distriktssjukhusen har till stor del dansk sjuksköterske- och läkarpersonal, huvudsakligen vikarier. Jag hyser den största respekt och beundran för den grönländska sjukvårdspersonalen som klarar av att arbeta med 20-30 olika läkare och sjuksköterskor på ett år. Sjukhusen har, allt efter befolkningsstorlek, en till fem läkartjänster. Jourer delas mellan läkarna och man har mobiltelefon med sig hem i beredskap om det skulle ske något under natten.

Man kan inte alltid räkna med att det finns vare sig röntgenassistent, sekretär eller laboratorieassistent. Vi läkare och sjuksköterskor är inte utbildade i laboratoriediagnostikens mysterier. Ändå har det hänt att jag fått sätta mig ned på labbet och försökt läsa mig genom handledningar för att själv kunna ta blodprover. Likaså har jag ibland, när det varit

aktuellt med gynekologiska kontroller av underlivsinfektioner, tagit prover som sen skickats iväg eller så har jag jobbat med direktmikroskopi. Här hemma kommer man som distriktsläkare inte i närheten av ett mikroskop.

Sjukhuset samlingspunkt

Arbetsdagen består till största delen av mottagning av både akuta och planerade patientbesök.

Patienterna har fri sjukvård och kan bara droppa in utan kostnad. När man har jouden ingår rond och ansvar för de inneliggande patienterna, i Uummannaq finns plats för 17 sängar. Eftersom jag arbetar via tolk kräver det att jag använder hela min observationsförmåga för värdering av patientens symptom. Svårigheten för oss västerlänningar är att vi alltid ska ha ett besked om ”när?” När började smärtan i magen? Var sitter den? Viktiga frågor i

bedömningen av en diagnos men näst intill omöjliga att få ett korrekt svar på från en grönländsk patient. Kanske blir svaret att smärta började för fem år sedan eller att man inte riktigt vet! I det grönländska tidsbegreppet relateras en händelse till när man till exempel var ute och fiskade lax eller jagade vildren någon gång på hösten. Eller någon familjehändelse. Därför är den objektiva observationen och en noggrann kroppsundersökning mycket viktig. Samtidigt har man cirka tio minuter avsatt för varje patient. Tidsramen håller som regel inte och väntetiderna blir långa. Det händer att patienter går hem för det var inte så viktigt.

Sjukhuset är till en viss del en samlingspunkt för ortens befolkning och läkarbesöket kostar ju inget.

Gynekologiska problem hanteras på avancerad nivå. Man har modern ultraljudsutrustning vilken är ovärderlig för att fastställa graviditeter och exempelvis utomkvädeshavandeskap vilket är en fruktad men inte helt ovanlig komplikation på Grönland. Antalet aborter är högt. En grönländska kan mycket väl ha fött sitt första barn som 16-17-åring. Tio år senare har hon kanske genomgått två tre aborter och fött 2-4 barn till. Delvis med olika män. Olika preventiva skydd erbjuds alltid men de flesta patienter har svårt att komma ihåg att ta sitt p-piller dagligen.

I Uummannaq är hundsläde det mest naturliga färdmedlet på vintern. Foto: Greenland Tourism.

Äventyrligheter

Det är alltid utmanande att arbeta som läkare på Grönland.

De mest otroliga historier uppenbarar sig. Väderförhållandena gör att det inte alltid går att evakuera svårt sjuka till Köpenhamn eller Nuuk. Det krävs mycket organisation kring detta om en patient ute i en bygd blir akut dålig. I första hand gäller att få helikopter men om vädret inte tillåter är det båt som gäller. Mitt i värsta oväder kan båtägaren få ge sig ut utan annan hjälp än lokalsinnet och en GPS-navigator.

I en väströnländsk bygd smällde det rejält en natts natt. Klockan 21.30 fick sjukhuset telefonlarm. Bygden ligger fyra timmars båtresa från sjukhuset. En man hade skjutit sig med hagelbössor genom handen. Ingen sjukvårdsutbildad personal fanns i bygden. Via tolk försökte vi från sjukhuset förklara för den chockade befolkningen hur de skulle ställa blodflödet och hjälpa mannen. Samtidigt låg det på mitt ansvar att organisera en akuttransport. Vädret var för dåligt för helikopter. En sjuksköterska sändes med båt och hon hade med sig mediciner och förband. Eftersom bygden låg på väg mot Nuuk ville jag att de fortsatte direkt dit men skepparen var inte känd med farvattnen utan vände tillbaka. Klockan 5.30 kom den skottskadade mannen till oss. Det var inte mycket vi kunde göra. Blödningen hade upphört och först klockan 14 kunde patienten föras till Nuuk. Alltså över tolv timmar för en allvarlig handskada med risk för amputation hos en man som försörjer sig som fiskare.

Drama i kyrkan

En av de mest spektakulära incidenterna i min läkargärning inträffade i Uummanaq i december.

En del av de unga sniffar tändargas i kombination med alkohol och hasch. Vid

detta tillfälle hade en för polisen känd ung man gått in i stadens enda och alltid öppna kyrka, tagit två flaskor nattvårdsvin och försökt sig i kyrktornet. Här drack han upp den ena starkvinsflaskan och vid det laget hade polisen tillkallats. Mannen hotade att skära sig själv med en stor kniv och att även skära poliserna vilka han gjorde allvarliga utfall mot. Under tre timmar gjordes försök till förhandlingar men till slut tröttnade polisen och avbemannade honom genom att spruta pepparspray med god effekt. Mannen kom till sjukhuset, fick extravak och starkt lugnande medicin som fick honom att somna. Så småningom, via en hel del byråkratiska djungelförfaranden, lyckades vi att få honom akut skickad till den psykiatriska avdelningen på DIH i Nuuk.

Plats för de utslagna

Till skillnad från Sverige kan man faktiskt bry sig enkelt och konkret om omedelade patienter i utanförskap.

Det är helt i sin ordning att lägga in ensamma människor som mår dåligt under julen (eller andra delar av året också) på sjukhusets lilla avdelning med plats för 17 sängar. Så får de känna gemenskap, höra julsånger och äta god julmat från sjukhusets eget kök i stället för att sitta ensamma hemma och kanske ta till flaskan.

Jag kan varmt rekommendera den som vill uppleva en annan typ av sjukvård att prova på ett arbete på Grönland. Det är inte enkelt, ibland mycket frustrerande men längtan tillbaka kommer snart igen. Det är som för de gamla polarfararna. Man drabbas av *Bacillus polaris*. En kronisk sjuka. Dess enda bot är att resa tillbaka igen.

Inussiarnersumik inulluaqqusilluta/
Med vänlig hälsning

Helen Sterner

Golfströmmen mår bra

En fråga som oroar forskarna är om de stigande temperaturerna i världen försvagar Golfströmmen.

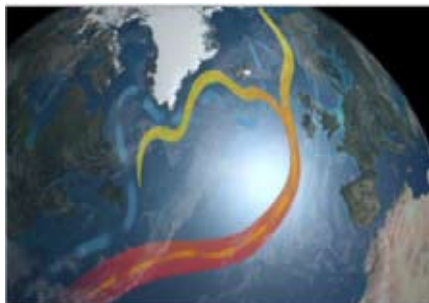
Nu har Danmarks Meteorologiska Institut kommit med ett lugnande besked. Ingen direkt effekt på Golfströmmens styrka har uppmätts. Beskedet grundar sig på en tvåeuropeisk undersökning där man forcerat en matematisk-fysisk modell av oceanen med känt väder.

– Strömsystemet ser mycket robust ut, säger Steffen M.Olsen från DMI till tidningen Polarfronten. Det har skett några förskjutningar mellan enstaka grenar av strömmen men själva transporten av vattnet har inte ändrat sig.

Att den genomsnittliga temperaturstegringen på 0,7 grader de senaste femtio åren inte har påverkat havsströmmarna är något som överraskat forskarna liksom det faktum att den smältande polarisen inte inverkat på systemen.

– Det ska uppenbarligen till en mycket mer extrem avsmältning för att den ska få effekt, säger Steffen M.Olsen. Kanske måste det tillföras strömmen hundra gånger mer färskvatten innan cirkulationen påverkas synbart.

– Klimatet på Grönland har varit relativt stabilt de senaste tiotusen åren. Men vi vet att det var våldsamma temperatursvängningar under den senaste istiden. Och att Golfströmmen ändrade sig i takt med dem. Vi vet dock inte varför systemet var ostabilt förr i tiden. Men isärborringar och havsstudier visar att ändringar i systemet kan påverka temperaturen dramatiskt på Grönland. En plötslig ändring på bara 3-4 grader får en våldsam påverkan på vårt samhälle och det är därför vi bekymrar oss om Golfströmmens tillstånd.

Golfströmmen påverkar klimatet i många länder.

Avsmältningen stiger

Innan 2004 skedde en nettoavsmältning från glaciärerna på Sydgrönland på upp till 100 kubikkilometer om året.

Nu har den stigit till 300 kubikkilometer varje år. Om den utvecklingen fortsätter kommer smältvattnet att få världshaven att stiga med mer än 60 cm under detta århundrade, uppger en forskargrupp vid Danmarks rymdcenter. I samarbete med ett amerikanskt universitet har man som en del i det internationella polaråret gjort mätningar av isavsmältningen. Inlandsisens kant blir 100 meter tunnare varje år.

Observationerna har gjorts med avancerad gps-teknologi. Man har hittills placerat 39 gps-stationer på berget längs med iskanten. Nästa år blir det totalt 50. Stationerna avslöjar hur urberget höjer och sänker sig och visar på så sätt hur mycket is som försvinner.

Gps-stationerna är uppkopplade till satelliter i ett kretslopp runt jorden och en avstämning kan göras mellan de två mätsystemen. Mätningarna visar att avsmältningen är störst på Östgrönland vilket tros bero på att där ligger de två största glaciärerna.

Mycket miljöengagemang på Grönland

I år kommer en lång rad konferenser och projektet att fokusera på miljöfrågor som berör Grönland och inte minst konsekvenserna av att inlandsisen smälter allt mer.

I april kommer en lång rad miljöorganisationer att mötas i Narsaq för att diskutera miljöfrågor.

Seminarier har titeln Earth Charter & A-21/Narsaq och ska stöda principerna bakom Pakten för Jorden/ Earth Charter som antogs 2000. Initiativtagare till konferensen är grönländaren Finn Lyngse som varit engagerad i internationell miljöpolitik sedan mitten av 80-talet.

– Jag tycker det är viktigt att vi engagerar oss internationellt och får en ökad kontroll på vad vi själva gör på miljöområdet, säger Finn Lyngse till tidningen Sermitsiaq.

Bland de deltagande organisationerna märks Green Cross, en miljöorganisation som bildades 1993 av Sovjetunionens tidigare ledare, Mikhail Gorbatsjov. Dessutom sponsras konferensen av WWF Danmark samt Natur och Folk i Nord.

Många borgmästare

Bland de tidigare aktiviteterna inom miljöområdet på Grönland märks ett större miljömöte i Nuuk med 200 deltagare från sex länder.

World Winter Cities genomförs vart annat år på olika håll i världen. På vårens möte deltog borgmästare från olika städer i Japan, Kina och USA och skrev under en gemensam deklaration som rör klimatförändringarna.

Huvudtalare var Carl Egede Bøggild,

Isak Kleist, mannen bakom miljöfilmen Vid de frusna floderna.

glaciolog vid norska universitetscentret UNIS på Svalbard. Hans föredrag hade den talande rubriken Den grönländska isens öde.

Grönland deltar även i ett EU-projekt där forskare och lokala myndigheter ska samarbeta för att finna lösningar på de problem som klimatförändringarna orsakar. Projektstarten skedde 1 mars och ska pågå i tre år med deltagare från Grönlands Innovationscenter Nutaaliarfik, Center for Arktisk Teknologi samt olika typer av experter från städerna Umannaq, Ilulissat och Sisimiut.

Slutligen kan noteras att den grönländske filmaren Isak Kleist färdigställt miljöfilmen Ved de frosne floder som handlar om miljön kring Diskobukten och hur den ökande issmältningen påverkar livet i området.

Joel Åsblom

Robot letar olja

En borrhplattform på havsbotten som fjärrstyrs från ett fartyg eller från land ska hämta upp olja i Arktis.

Den danske civilingenjören Lars Raunholt och den norska firman Seabed Rig utvecklar prototypen som ska göra oljedrömmarna till verklighet. Cirka en fjärdedel av världens outnyttjade olje-resurser finns i den arktiska undergrunden.

Hög PCB-halt i blodet

Grönlandarna har 20 gånger mer av miljögiftet PCB i blodet än danskar.

Och detta trots att den grönländska naturen är mindre förorenad. Om danskarna skulle äta sälar och valar från danska havsområden skulle de få i sig långt större mängder miljögifter än befolkningen på Grönland.

Isbjörn på land

Den försvinnande havsisen ger isbjörnarna svårigheter att fånga sälar.

Den redan begränsade tid som isbjörnarna har för att bygga upp fettdepåer innan vintern förkortas nu ytterligare. Följden blir undernärda björnar som också kan bli ett säkerhetsproblem eftersom hungriga björnar söker sig in till land och gör påhållningar i bygderna.

Mailservern full

Fler och fler människor på Grönland går in på sin mailadress via tele. gl.

Det har nu blivit ett problem eftersom de så kallade webmailen hopar sig och hotar med att överbelasta Teles mailserver. Därför har alla mailanvändare med grönländsk domän fått en vänlig och allvarligt menad mail-hälsning på tre

språk från Tele om att snarast radera eller hämta hem outhärliga mail till den egna datorn. Alternativet är att Tele raderar dem, lyder varningen.

Korruption svärtar

Grönland

Enligt en internationell undersökning placerar sig Danmark som ett av världens minst korrupta länder.

Samma gäller dock inte Grönland där de senaste årens avslöjanden om bostadsaffärer, nepotism, missbruk av representationskonton med mera föranlett organisationen Transparency International, TI, att utskilja Grönland ur det danska ”rigsfælleskabet”. Dokumentärfilmen Flugten fra Grønland har bidragit till TI:s ställningstagande och nu överväger organisationen att göra en separat korruptionsrapport för Grönland. TI är en global, partipolitiskt oberoende organisation vars huvudsyfte är att bekämpa korruption och mutor överallt i världen.

Grönländskt luftrum

för fångtransporter

Den danska televisionen har avslöjat att CIA i hemlighet använt sig av den grönländska flygplatsen Narsarsuaq för mellanlandning vid transport av terrormisstänkta från Europa. Transporterna har skett med privata flygbolag, bland annat det så kallade Brommaplanet, som arbetat som täckmantel för CIA. En av de fångar som i ”tystnad” förts bort av CIA från europeiskt territorium är den tyske medborgaren Khaled el-Masri. Den danska regeringen har hittills undanlåtitt att undersöka saken. Ett flertal politiker i Folketinget kräver nu en utredning.

Solfångare värmer upp Sisimiut

Solfångarna har nu fått så hög kvalitet att det blivit aktuellt att testa solvärme även på Grönland.

Det svenska företaget Exoheat har tillsammans med Danmarks Teknisk Universitet och en grönländsk entreprenör startat två projekt i Sisimiut.

Det är Knud Rasmussens högskola och Ingenjörskollegiet som ska ersätta en del av sin oljeförbrukning med solvärme under april-september. Solfångarna är placerade på en bergssluttning och värmen leds därifrån vidare via en välisolerad kulvert.

– Klimatet på Grönland gör att problemen kring sådana här anläggningar är väldigt speciella, säger Exoheats vd Robert Sundquist till tidningen Energi Magasinet. En solfångare måste klara både temperaturer ned mot minus 60 grader och stora snölastar i vindstyrkor upp till 50 sekundmeter.

Kort livslängd

En belastning som begränsar livslängden till 5 år jämfört med 25 år i norra Sverige.

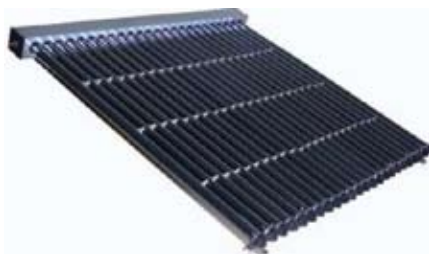
Grönländskan livskraftig

Sju språkvetare från olika delar av världen har mötts i New York för att diskutera hur ursprungsbefolkningarnas språk erkänns i FN.

Inuiternas representant, Carl Christian Olsen, är optimistisk inför det grönländska språkets framtid.

Flera lingvistikere från olika länder har börjat säga att grönländska blir nog ett av de språk som överlever globaliseringen.

- Det betyder att vi har en förpliktelse att använda vårt språk från det vi är små, säger Olsen och betonar att det gäller från dagis och ända upp till universitetsnivå.

En solfångare som klarar det grönländska klimatet kan därför fungera över i stort sett hela världen. Exoheat ser möjligheten att nu kunna testa gränserna för solfångare som en stor och lärorik utmaning.

De solfångare som testas i Sisimiut är så kallade vakuumsolfångare till skillnad från de plana solfångare som annars är brukliga. Under säsongen räknas de ge 660 kWh per kvadratmeter vilket svarar till 35-40 procent av värmebehovet. Man utgår då från cirka 600 soltimmar per år och en sommartemperatur på 8 till 12 grader.

Sylvia Hild

Grönland blir 140 miljarder ton lättare

Den globala uppvärmningen innebär för Grönlands del att ön förlorar 140 miljarder ton is varje år. Det visar danska mätningar.

Hittills har forskare antagit att det mesta av den is som smälter på Grönland kunat återskapas genom ökad nederbörd.

Men nya forskningsresultat, där Grönlands tyngdkraft har mätts, visar att tillförseln av snö inte längre kan kompensera bortfallet. År 2004 smälte 70 kubikmeter bort medan hela 140 kubikmeter smälte förra året.

Dessa data kommer från Danmarks rymdcentrum och utgår ifrån mätningar som genomförts med hjälp av satelliter. Dorthe Dahl Jensen, professor i glaciologi vid Niels Bohr Institutet i Köpenhamn menar att denna avsmältning kommer att påverka havsnivåerna.

– Det är något vi kan utgå ifrån med stor säkerhet eftersom isförlusterna dokumenterats genom flera olika mätningar. Nästa steg blir att utröna hur snabb processen blir så vi bättre kan förutsäga vad det betyder för havsnivåerna, säger Dorthe Dahl Jensen till Berlingske Tidende.

Mycket tyder på att även Antarktis förlorar sin ismassa, något som det danska rymdcentrets forskare nu kommer att lägga fram rapporter kring.

Varmare för 80 år sedan

Alla är dock inte övertygade om att de senaste årens avsmältning är unika fenomen. Temperatursvängningar är inte ovanliga på Grönland.

För 80 år sedan var det betydligt varmare än i dag konstaterar den grönländska journalisten Jørgen Fleischer.

Ole och Jonas från Nanortalik blev Grönlands första skogshuggare när de fällde träd i den planterade skogen i Tasermiutfjorden.

Foto: Rasmus Christensen

När Grönlands apostel, Hans Egede, kom till Grönland 1721 noterades att här var ovanligt varmt och under århundradens gång har temperaturen svängt kraftigt i många omgångar.

Den senaste värmeperioden inträffade för 80 år sedan, konstaterar Jørgen Fleischer (född 1924) efter att ha studerat de redogörelser och rapporter som missionärer och forskare lämnat. Det gäller exempelvis professor Adolf Jensen som noterar att vintrarna i Arktis var genomsnittligen fem grader varmare under denna period. Temperaturstigningen kulminerade sedan i slutet på 30-talet. Under åren 1923-32 var vintertemperaturen på Grönlands västkust fem grader högre än 50 år tidigare.

Jørgen Fleischers slutsats är att “kanske upplever vi framför allt samma sorts lokala förändring som har ägt rum flera gånger under tidigare århundraden”.

Joel Åsblom

Hjemmestyre blir självstyre

Men självständighet dröjer

Nästa år är det 30 år sedan Grönlands status som dansk koloni ändrades till den form av självstyre som kallas hjemmestyre. Då är det dags för nästa steg på den långa vägen mot självständighet.

Den senaste tidsplanen som den grönländske regeringschefen, Hans Enoksen, presenterat är att öns befolkning den 25 november i år ska få rösta för eller emot självstyre. Han anser att det är en ren formalitet och att en sådan nyordning ska kunna införas nästa sommar.

– Vi räknar med att kunna införa självstyra 21 juni 2009. Men det handlar givetvis inte om självständighet. Ett sådant steg ligger oss varmt om hjärtat men är något som får komma senare, säger Hans Enoksen.

Annorlunda status

Den parlamentariska Selvstyrekommisionen, med deltagare från både Grönland och Danmark lägger nu sista handen vid de dokument som ska reglera det fortsatta samarbetet.

Med självstyre avses en konstruktion som av FN brukar benämnas Free association. Det är ett mellanting mellan Grönland (och även Färöarnas) nuvarande status och full självständighet.

Här ingår att de grönländska myndigheterna övertar Danmarks nuvarande ansvar för försvarspolitik, rättsväsen och utrikesfrågor. Det skulle exempelvis

Hans Enoksen tycker det är för tidigt att prata om självständighet.

innebär att USA i framtiden skulle förhandla direkt med de grönländska myndigheterna i frågor som rör landets militära närvaro på den viktiga basen i Thule (Pituffik). Men när det gäller rättsväsen förordar Grönlands största parti, socialdemokratiska Siumut, att dessa frågor övertas successivt. Utgifterna för driften av polis- och andra rättsfrågor beräknas uppgå till cirka 350 miljoner kronor per år och är en för stor utgiftspost att ta över redan nästa år.

Fyra miljarder årligen

I dagsläget överför Danmark cirka fyra miljarder kronor årligen till ”driften” av Grönland. Professor Martin Paldam från Økonomisk Institut på Aarhus Universitet har räknat ut att Danmark totalt har betalat 130 miljarder danska kronor till Grönland sedan landets kolonistatus upphävdes i början på 50-talet.

Om dessa bidrag dras in kommer det att krävas alternativa inkomstkällor.

Den franska grönländsspecialisten, Damien Degeorges, samlade fullt hus när han informerade om Grönlands självstyre vid ett möte i Stockholm som Föreningen Sverige-Grönland arrangerade.

Foto: Joel Åsblom

Närmast till hands står en större satsning på gruvdrift och senare under året ska exempelvis gruvan Svarta ängeln vid Maarmorilik slå upp portarna igen efter att ha varit stängd i 18 år. Det som dock förväntas kunna ge mest klirr i kassan är oljan. Redan finns åtskilliga oljebolag på plats som har genomfört flera lyckade provborrningar.

Svart guld

De undersökningar som genomförts av amerikanska USGS (U.S. Geological Survey) visar att det borde finnas olja till ett värde av 14 000 miljarder kronor i nordöstra Grönland.

Mängden av olja här motsvarar en tredjedel av all olja som finns i hela Nordsjön,

i både danska, norska, brittiska, tyska och holländska områden.

Såväl grönländska som danska politiker är ense om att de framtida inkomsterna ska fördelas på ett sätt som innebär att klumpsumman på fyra miljarder ska börja minska så snart inkomsterna överstiger 100 miljarder svenska kronor.

– Min uppfattning är att ett stort flertal i Folketinget stöder självstyrekommissionens arbete och även den kommande fördelningen av intäkterna från Grönlands undergrund, säger danske statsministern, Anders Fogh Rasmussen till tidningen *Sermitsiaq*.

Joel Åsblom

Stadslivet på Grönland under luppen

De flesta grönländarna har numera lämnat det traditionella fångstlivet för moderna sysslor.

Hela 80 procent av befolkningen bor i städer vilket är långt över världsgenomsnittet på 50 procent. Ändå har forskarna ägnat nästan hela sin uppmärksamhet åt det traditionella fångstsamhällets olika sidor i Arktis. Men nu ska denna snedvridning rättas till. Ett danskt forskningsprojekt som lyder under det internationella polaråret, IPY, ska undersöka det grönländska stadslivet och det helt på invånarnas egna premisser, kan man läsa i tidningen Polarfronten.

Forskningsprojektet har döpts till ”Det urbana Grönland – bevægelser, narrativer og kreativitet”. Ett större fältarbete har nyligen avslutats om ungdomskulturen i Sisimiut. En annan sak man vill se på är förhållandet mellan urbanisering och naturförvaltning. I den grönländska litteraturen ska man också söka svar på hur staden omtalas och förstås sedan den första romanen utkom år 1914.

Man har kunnat spåra två prototyper som knyts till staden.

Den ena säger att staden är roten till allt ont och en plats där man går ner sig. Den andra är att staden är en potential, en möjlighet att vara anonym och ta kliv upp på samhällsstegen.

Felaktiga stereotyper

Stereotyperna har inte bara påverkat folks uppfattning om stadslivet men också forskningen kring det.

Tendensen har varit att se städerna som ett hot mot det autentiska grönländska livet. Ett ställe som inte skiljer sig från andra urbana center i världen. En bild som också präglat de forskare som ägnat hela intresset åt livet i bygderna och det småskaliga samhället. Man har till och med gått så långt att man i forskningen tagit på sig rollen som försvarare mot centralisering.

Men det går inte längre att hålla fast vid bilden av en ursprunglig fångstkultur. Unga människor chattar och använ-

der internet. De vänder blickarna utåt i världen.

Grönland grönländskt?

Frågan är snarare om det finns en särskild urban identitet på Grönland?

I det nya forskningsprojektet har man valt att studera de generella drag som ses överallt i världen. Forskarna menar att om man betraktar Nuuk rent ytligt så är det ett stycke Danmark på klippor. Ändå märker man tydligt att det inte är Köpenhamn. På Grönland betyder närheten till naturen mycket för livskvaliteten. Det är inte många invånare i Nuuk som kan tän-

ka sig att bo utan utsikt över vattnet eller bergen. Relationen mellan stad och natur är så mycket tätare. Forskningen idag måste därför fokusera på hur Nuuk har tvingats tänka om i relationen till naturen eftersom staden växt på alla bredder och leder och att allt fler vill kunna kombinera stadslivet med friluftsliv.

En fråga forskarna ställer sig är därför vilka aktiva val folk gör för att skapa bästa möjliga möjligheter för sig själva?

Sisimiut ses som ett spännande och bra exempel på en dynamisk grönländsk stad. Som gammal valfångarkoloni har kontakten med omvärlden varit livlig i perioder. På 30-talet påbörjades en industrialisering med fiskefabrik och skeppsvarv. Staden utvecklades till ett slags tekniskt centrum och den traditionen hålls fortfarande levande med bland annat Center för Arktisk Teknologi.

- Vårt mål är att sätta mer fokus på grönländarna och deras städer i framtiden, säger ledaren för projektet, Søren Thuesen vid Köpenhamns universitet.

GRÖNLANDS HISTORIA

Den enda boken på svenska om Grönlands historia!

Av den danske författaren Mads Lidegaard.

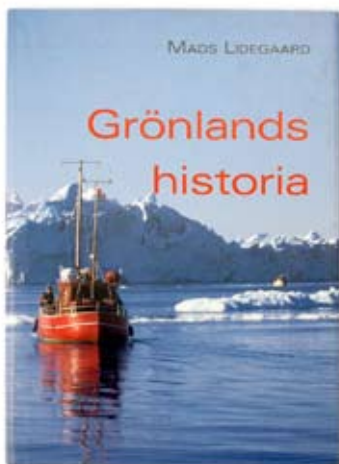
Rikt illustrerad i fyrfärg.

Inbunden. 254 sidor.

Specialpris för föreningens medlemmar: 125 kr.

www.boviggen.com. Tel: 0560-68 88 80

Boviggen

Sista sidan...

Eva Marie Widmark har arbetat tre säsonger på Grönland.

Grönland – tills isen stoppar

Bildföredrag

Gäst: Eva Marie Widmark

Fredagen den 18 april klockan 17.00

William Olssonsalen, i hus Y,

Geovetenskapens hus, Frescati

Eva Marie Widmark har en gedigen erfarenhet från arktiska (och antarktiska) miljöer. Hon har arbetat tre säsonger på Grönland som turistvärdinna, guide och expeditonsledare längs väst- och nordvästkusten – framförallt Diskobukten vid Ilulissats Isfjord, som blev världsarv 2004. Dessförinnan arbetade hon flera säsonger i motsvarande funktioner på Svalbard och som cruise director på kryssningsfartyg i Arktis.

Eva Marie har varit stationerad i världens sydligaste stad (Ushuaia, Eldslandet) och världens nordligaste samhälle (Ny-Ålesund, Svalbard).

Hon har en bakgrund i geovetenskap och zoologi. Hon är dessutom en skicklig fotograf, vilket vi nu ska få se bevis på, när hon i ord och bild ska berätta om sina grönländska erfarenheter och upplevelser.

Hitta rätt:

Geovetenskapens hus är en grön bygg-

nad som ligger nära utgången från T-banan (Universitetet) och busshållplatsen ”Universitetet norra”. Hus Y är en flygel som du hittar när du kommit in.

Föredraget arrangeras i samarbete mellan Föreningen Natur och Samhälle i Norden, Föreningen Nordens Stockholmsavdelning och Geografiska Förbundet.

Snart dags för årsmöte

Föreningen Sverige-Grönlands årsmöte ska hållas lördag 19 april klockan 14 hos Norden i fokus på Hantverkargatan 33 i Stockholm.

Det blir årsmötesförhandlingar, fika till självkostnadspris samt ett programinslag som ännu inte är fastställt. Kolla föreningens hemsida sverigegronland.com för information kring detta.

Skicka in din e-postadress

Ibland får styrelsen sen information om aktiviteter, föredrag och utställningar som kan intressera föreningens medlemmar.

Då kan vi informera om detta via e-post. Du som vill ha sådan information och kanske även vårt nyhetsbrev kan skicka din e-postadress till föreningens sekreterare, Joel Åsblom, asblom@rocketmail.com.

Kolla hemsidan

På vår hemsida www.sverigegronland.com kan du läsa vad som händer i föreningen.

Ibland hinner vi inte ut med programnyheter i Iluliaq utan då måste du aktivt bevaka hemsidan.